

Farmakoloji Değerlendirmeleri

Editör

Prof.Dr. Uğur AKILCIOęLU

yaz
yayınları

2025

Farmakoloji Değerlendirmeleri

Editör: Prof.Dr. Uğur ÇAKILCIOĞLU

© YAZ Yayınları

Bu kitabın her türlü yayın hakkı Yaz Yayınları'na aittir, tüm hakları saklıdır. Kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 sayılı Kanun'un hükümlerine göre, kitabı yayınlayan firmanın önceden izni alınmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

E_ISBN 978-625-5838-12-4

Ekim 2025 – Afyonkarahisar

Dizgi/Mizanpaj: YAZ Yayınları

Kapak Tasarım: YAZ Yayınları

YAZ Yayınları. Yayıncı Sertifika No: 73086

M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar/AFYONKARAHİSAR

www.yazyayinlari.com

yazyayinlari@gmail.com

info@yazyayinlari.com

İÇİNDEKİLER

Çemişgezek (Tunceli) İlçesinde Etnobotanik Bir Çalışma2

*Nisanur TALU ÇAKILCIOĞLU, Ebru YÜCE BABACAN,
Osman GÜLER, Uğur ÇAKILCIOĞLU*

Plantago Major Hakkında Kapsamlı Rehber: Etkileri ve Yan Etkileri18

Arslan SAY

Hericium Erinaceus: Aslan Yelesi Mantarı'nın Faydaları ve Yan Etkileri43

Arslan SAY

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

ÇEMİŞGEZEK (TUNCELİ) İLÇESİNDE ETNOBOTANİK BİR ÇALIŞMA

Nisanur TALU ÇAKILCIOĞLU¹

Ebru YÜCE BABACAN²

Osman GÜLER³

Uğur ÇAKILCIOĞLU⁴

1.GİRİŞ

Bitkiler insanlık tarihi boyunca sürekli bir öneme sahip olmuştur. Yazılı tarihten önce ve sonra bitkilerin tıbbi kullanımı yaygındı. Bitkiler günümüzde tıptaki önemini korumakla birlikte, aynı zamanda nesiller boyu aktarılan ve sürekli gelişen uygulama sistemlerini oluştururlar (Heinrich, 2010). Bitkilerle yapılan laboratuvar çalışmaları sonucunda elde edilen bileşenlerden üretilen ilaçlar, dünyadaki tüm ilaçların yaklaşık %25'ini oluşturmaktadır (McCorkle, 1986)

Bazı ülkelerde Etnobotanik çalışmaların merkezi, bitkilerin tıbbi kullanımına ve çeşitli etnoveterinerlik uygulama çalışmalarına ayrılmıştır. Bitkilerin tıbbi kullanım uygulamaları, yerel uygulamaları, kültürel mirası, kullanılan yöntemleri ve dini inançları ele alır (Vitalini vd. 2009). Kültürel bir miras olan etnobotanik, yıllar içinde farklı milletler tarafından edinilmiş ve nesiller boyu sözlü olarak aktarılmıştır. Bu değerli kültürel miras günümüzde hızla yok olmaktadır (Mathias, 2004). Sentetik ilaçların elde edilmesindeki

¹ Ecz., Deva Eczanesi, FSM. Bulvarı, 82, 23300 Elazığ, Türkiye, nisa.nur.talu@gmail.com, ORCID: 0009-0001-9305-9436.

² Prof. Dr., Munzur Üniversitesi Pertek Sakine Genç MYO. Tunceli, Türkiye ORCID: 0000-0002-8975-7135.

³ Doç. Dr., Munzur Üniversitesi Pertek Sakine Genç MYO. Tunceli, Türkiye ORCID: 0000-0001-8225-1505.

⁴ Prof. Dr., Munzur Üniversitesi Pertek Sakine Genç MYO. Tunceli, Türkiye ORCID: 0000-0002-3627-3604.

2.2. Yöre İnsanlarıyla Röportajlar

Kültürel mirasımız olan bitkilerin yerel kullanımları, 22 kişi ile yarı yapılandırılmış bir anket ile kayıt altına alınmıştır. Etnobotanik amaçlı kullanılan bitkiler ile ilgili bilgi almak için ilçe çevresinde geleneksel bitkileri kullanan kişilerle yapılan görüşmelerde altta yer alan sorular sorulmuştur.

- 1.Görüşülen kişinin adı ve soyadı
- 2.Görüşülen kişinin doğum tarihi ve cinsiyeti
- 3.Görüşülen kişinin ikamet yeri ve süresi
- 4.Tıbbi amaçlı kullanılan bitkilerin yerel isimleri
- 5.Bitkileri hangi hastalıklar için kullanıyorsunuz?
- 6.Bitkinin hangi kısımlarını kullanıyorsunuz? (Meyve, kök, çiçek, yaprak vb.)
- 7.Bitkiyi hazırlama yöntemi nedir?
- 8.Tıbbi bitkilerin kullanım şekli ve dozu nedir?

Yöre insanları hastalıkların tedavisinde kullandıkları yöresel bitkileri göstermeleri istendi. Görüşmeler sırasında kişilerin demografik özellikleri, bitkilerin yerel adları, bitki kullanım bölümleri, bitkilerin hazırlanma yöntemleri, hangi hastalıklarda kullandıkları ve kullanım şekli etik kurallar çerçevesinde kayıt altına alınmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Hastalıklarda kullanılan bitki türleri

Bitki ailesi / Bitki adı / Endemizm durumu (End)	Toplayıcı numarası	Yerel adı	Kullanılan hastalıklar	Kullanılan kısım	Kullanım şekli / Uygulama yöntemi
Amaryllidaceae					
<i>Allium cepa</i> L.	UC-28	Soğan	Yara	Soğan	İnfüzyon / Kompres
<i>Allium sativum</i> L.	UC-50	Sarımsak	Yüksek tansiyon	Tohum	Çiğ yada yoğurtla yenir
Anacardiaceae					
<i>Rhus coriaria</i> L.	UC-34	Sumak	Göz iltihapları	Tohum	Dekoksiyon / Haricen
<i>Pistacia terebinthus</i> L.	UC-27	Çedene	Mide ağrısı	Meyve	Çiğ olarak yenir
Apiaceae					
<i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) Fuss	UC-4	Maydanoz	Böbrek taşı	Yaprak	İnfüzyon / İçilir
<i>Anethum graveolens</i> L.	UC-5	Dereotu	Guatr	Toprak üstü	Çiğ yenir
Asteraceae					
<i>Achillea millefolium</i> L.	UC-47	Civan perçemi	Diş ağrısı	Tüm bitki	Dekoksiyon / Gargara
<i>Artemisia absinthium</i> L.	UC-29	Pelin	Ekzema	Toprak üstü	İnfüzyon / Kompres
<i>Anthemis cotula</i> L.	UC-54	Papatya	Saçta kepek, yara	Kapitulum	Dekoksiyon / Haricen
<i>Anthemis kotschyana</i> Boiss.	UC-25	Papatya	Karın ağrısı	Kapitulum	İnfüzyon / İçilir
<i>Gundelia darsim</i> Vitek, Yüce & Ergin (End)	UC-46	Kenger, Kreng	Yara, siğil	Lateks	Eksternal
<i>Tussilago farfara</i> L.	UC-51	Öksürük otu	Öksürük	Çiçek	İnfüzyon / İçilir
Boraginaceae					
<i>Anchusa azurea</i> Mill.	UC-35	Sığır dili, Gelozon	Böbrek taşı	Toprak üstü	Dekoksiyon / İçilir

Farmakoloji Değerlendirmeleri

Brassicaceae					
<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik.	UC-55	Çoban çantası	Kadın hastalıkları	Toprak üstü	İnfüzyon / İçirilir
Caprifoliaceae					
<i>Sambucus nigra</i> L.	UC-45	Patpatik	Grip	Yaprak, çiçek	İnfüzyon / İçirilir
Elaeagnaceae					
<i>Elaeagnus angustifolia</i> L.	UC-18	Pişot	Öksürük	Meyve	Çiğ yenir
Euphorbiaceae					
<i>Euphorbia macroclada</i> Boiss.	UC-30	Sütleğen	Siğil	Lateks	Eksternal
Fabaceae					
<i>Astragalus cephalotes</i> Banks.	UC-23	Geven	Diyabet	Kök	Dekoksasyon / İçilir
<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	UC-6	Bıyan, Meyan	Böbrek taşı	Kök	Dekoksasyon / İçilir
<i>Trifolium pratense</i> L.	UC-40	Yonca	Ülser	Toprak üstü	İnfüzyon / İçirilir
Fagaceae					
<i>Quercus petraea</i> subsp. <i>pinnatifolia</i> (K.Koch) Menitsky (End.)	UC-7	Meşe	Ateş düşürücü	Tohum	Dekoksasyon / İçilir
Hypericaceae					
<i>Hypericum perforatum</i> L.	UC-42	Sarı kantarion	Yara, yanık	Toprak üstü	Maserasyon / Haricen
<i>Hypericum scabrum</i> L.	UC-41	Sarı kantarion	Yara, yanık	Toprak üstü	Maserasyon / Haricen
Juglandaceae					
<i>Juglans regia</i> L.	UC-17	Göz, ceviz	Saç dökülmesi Kolesterol	Yaprak Tohum	İnfüzyon / Eksternal Çiğ yenir
Lamiaceae					
<i>Mentha spicata</i> L.	UC-43	Nane	Grip, Karın ağrısı	Yaprak	Dekoksasyon / İçirilir

Farmakoloji Değerlendirmeleri

<i>Medicago sativa</i> L.	UC-19	Kara yonca, Gıldırık	Kan durdurucu	Toprak üstü	Dekoksiyon / Kompres
<i>Melissa officinalis</i> L.	UC-48	Limon nanesi, Kovan otu	Adet sancısı, uyku	Yaprak	Dekoksiyon / İçilir
<i>Origanum vulgare</i> subsp. <i>gracile</i> (K.Koch) Ietsw.	UC-24	Kekik	Kolesterol, Grip	Yaprak	Dekoksiyon / İçilir
<i>Phlomis kurdica</i> Rech.f.	UC-53	Dağ çayı	Nefes darlığı, öksürük	Toprak üstü	Dekoksiyon / İçilir
<i>Salvia multicaulis</i> Vahl	UC-31	Adaçayı	Nezle, grip	Çiçek, yaprak	Dekoksiyon / İçilir
<i>Thymbra spicata</i> L.	UC-16	Zahter	Kadın hastalıkları	Toprak üstü	İnfüzyon / İçilir
<i>Thymus fallax</i> Fisch. & C.A.Mey.	UC-38	Kekik	Grip, nezle, alerji	Yaprak	Dekoksiyon / İçilir
Malvaceae					
<i>Malva neglecta</i> Wallr.	UC-32	Ebegümeçi	Enflamasyon	Yaprak	Dekoksiyon / Kompres
Moraceae					
<i>Morus nigra</i> L.	UC-1	Horum dutu	Ağız yarası	Meyve	Dekoksiyon / Haricen, Çiğ yenir
<i>Morus alba</i> L.	UC-2	Dut, tut	Kabızlık, -İltihap kurutucu	Meyve	Çiğ yenir Dekoksiyon / İçilir
<i>Ficus carica</i> L.	UC-15	İncir	Siğil	Latex	Haricen
Plantaginaceae					
<i>Plantago major</i> L.	UC-37	Sinirotu	Enflamasyon	Yaprak	Dekoksiyon / Kompres
Poaceae					
<i>Zea mays</i> L.	UC-33	Mısır	Böbrek taşı	Püskül	İnfüzyon / İçilir
Polygonaceae					
<i>Polygonum cognatum</i> Meissn.	UC-13	Madımak	Sindirim düzenleyici	Toprak üstü	Çiğ yenir
<i>Rumex acetosella</i> L.	UC-44	Tırşık, kuzukulağı	Diyabet	Yaprak	Çiğ yenir

Farmakoloji Değerlendirmeleri

Rosaceae					
<i>Crataegus orientalis</i> Pall. ex M.Bieb.	UC-3	Alıç	Kolesterol düşürücü, Kuvvet verici	Meyve	Sirkesi içilir, Çiğ yenir
<i>Crataegus orientalis</i> subsp. <i>szovitsii</i> (Pojark.) K.I.Chr.	UC-52	Alıç	Göz ağrısı	Meyve	İnfüzyon / İçilir
<i>Prunus avium</i> (L.) L.	UC-11	Kiraz	İltihaplı romatizma	Meyve sapı	Dekoksiyon / içilir
<i>Rosa canina</i> L.	UC-12	Kuşburn, itburnu	Soğuk algınlığı	Meyve	Dekoksiyon / içilir
<i>Rubus sanctus</i> Schreb.	UC-39	Böğürtlen	Grip, nezle -Böbrek taşı	Meyve -Kök	Çiğ yenir -İnfüzyon / İçilir
<i>Rubus canescens</i> DC.	UC-36	Böğürtlen	-Böbrek taşı	Kök	İnfüzyon / İçilir
Rubiaceae					
<i>Cruciata laevipes</i> Opiz	UC-10	Sarılık otu	Diyabet, sinir	Toprak üstü	İnfüzyon / İçilir
Salicaceae					
<i>Salix alba</i> L.	UC-22	Söğüt	Sivilce	Yaprak	Dekoksiyon/ Eksternal
Urticaceae					
<i>Urtica dioica</i> L.	UC-9	Isırgan, Dırkı	Öksürük, Enfeksiyon -Saç dökülmesi	Yaprak	Dekoksiyon / İçilir -Dekoksiyon / Haricen
Vitaceae					
<i>Vitis vinifera</i> L.	UC-20	Üzüm	Kabızlık	Meyve	Çiğ yenir
Xanthorrhoeaceae					
<i>Eremurus spectabilis</i> M.Bieb.	UC-8	Gulik	Enfeksiyon	Yaprak	İnfüzyon /Yenir

